
Obecność Maryi we wspólnocie Kościoła : dokument Komisji Maryjnej : (projekt)

Salvatoris Mater 8/3/4, 351-368

2006

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

69 Synod Archidiecezji Poznańskiej

Dokument Komisji Maryjnej*
(projekt)

OBCENOŚĆ MARYI WE WSPÓLNOCIE KOŚCIOŁA

Kościół Chrystusowy w swojej zbawczej misji wobec świata zawsze nawiązywał do posłannictwa Dziewicy Maryi, Bożej Rodzicielki. Maryja bowiem, przyjmując w Zwiastowaniu słowo Bożego Posłańca, stała się Matką Syna Bożego i zarazem pierwszą wierzącą Nowego Przymierza, początkiem wspólnoty Ludu Bożego. Jest w nim odtąd obecna jako Matka Kościoła, jego członek, nasza Siostra w wierze. Jej obecność wyraża się poprzez macierzyńską troskę o wszystkich ludzi a szczególnie tych, którzy jak Ona uwierzyli w Jezusa i przyjęli Go. W Niej Kościół widzi także siebie, jakim został zamierzony i jakim ma nadzieję się stać. Stąd przyjęło się nazywanie Maryi Ikoną Kościoła. Oznacza to, iż w Niej już obecne jest królowanie Boga, że jest Ona dla nas znakiem i początkiem pełni zbawienia, przeznaczonej dla wszystkich, dokonanej przez Chrystusa w Duchu Świętym.

Obecność Maryi w misterium Chrystusa i Kościoła stała się zarówno przedmiotem głębokiej refleksji teologicznej, jak i źródłem żywego kultu maryjnego, zwłaszcza w ostatnich stuleciach. Znalazło to swój szczególny wyraz w nauczaniu Soboru Watykańskiego II w Konstytucji dogmatycznej o Kościele *Lumen gentium* (1964 r.), papieża Pawła VI w adhortacjach *Signum magnum* (1967 r.) i *Marialis cultus* (1974 r.) oraz papieża Jana Pawła II w encyklice *Redemptoris Mater* (1987 r.) i w liście apostolskim *Rosarium Virginis Mariae* (2002 r.). Także II Polski Synod Plenarny (1991-1992), którego dokumenty zostały opublikowane w 2001 roku, w osobnym rozdziale omawia temat: *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*.

Synod Archidiecezji Poznańskiej pragnie wyrażoną w tych dokumentach troskę o zakorzenienie teologii i pobożności maryjnej w nauce o Kościele odnieść do aktualnej sytuacji naszego Kościoła lokalnego, uwzględniając przy tym przemiany współczesnej mentalności. W tym celu przedstawiony zostanie najpierw zarys historii kultu maryjnego w archidiecezji i jego aktualna sytuacja, następnie wprowadzenie teologiczne oraz wnioski i propozycje pastoralne na dzisiejsze czasy. Niniejsze opracowanie nie omawia całej nauki Kościoła o Maryi, lecz ukazuje prawdy maryjne w świetle głównego zadania Synodu: „Kościół szkołą człowieczeństwa, wspólnoty, kultury i wiary”.

* Skład Komisji: ks. Michał Maciołka (przewodniczący), ks. Franciszek Bortnowski, ks. Marian Libera, ks. Wieńczysław Nowak, ks. Marian Piątkowski, ks. Jan Szczepaniak, s. Michalina Adamska, słuźebniczka, pani Elżbieta Adamiak, pani Maria Boryska, z-ca sekretarza, pani Justyna Nowicka, pani Krystyna Medycka, sekretarz.

* www.archpoznan.org.pl/synod/text/2005/pdokum/kmaryi.pdf

Kult maryjny w Archidiecezji Poznańskiej - Spuścizna wieków

Kult maryjny na wielkopolskiej ziemi sięga początków chrześcijaństwa w Polsce. Znakami czci maryjnej są świątynie, wizerunki, sanktuaria, sprzęty kościelne i różne formy Jej kultu w historii.

1. Obecnie mamy w archidiecezji 88 kościołów pod wezwaniem Matki Bożej na 398 parafii.

2. Na aktualnej mapie Archidiecezji rozsianych jest blisko **czterdzieści sanktuariów** maryjnych. Niektóre, mniej żywotne, promieniują na własną parafię, inne sięgają wpływem na dalszą okolicę, a nawet na całą Polskę. Ich uroczystości odpustowe gromadzą tysiące pielgrzymów. Wśród nich wyróżnia się dziesięć sanktuariów z wizerunkami uroczyście koronowanymi, mianowicie w Borku, na Świętej Górze w Gostyniu, w Górze Duchownej, Osiecznej, w Poznaniu: we Farze, w kościele księży jezuitów i ojców franciszkanów, w Szamotułach, Tulcach i Wieleniu Zaobrzańskim.

3. Życie religijne na terenie dzisiejszej archidiecezji tętniło od wieków działalnością licznych **bractw, stowarzyszeń i organizacji maryjnych** osób świeckich. Były stulecia, w których prawie każdy parafianin należał do jakiegoś bractwa, które w większości przypadków miały w swoich statutach zalecenie szczególnej czci Bogarodzicy. Istniały bractwa Niepokalanego Poczęcia, bractwa Pocieszenia Najświętszej Maryi Panny, bractwa różańcowe szerzone przez dominikanów. W Poznaniu w r. 1574 powstała jako pierwsza w Polsce Sodalicia Mariańska. Jeden z wybitnych rządców diecezji, arcybiskup Florian Stablewski, polecił w r. 1897 założyć w każdej parafii bractwa Żywego Różańca, z których wiele przetrwało do dziś, a powstały również nowe.

4. Formy kultu maryjnego w Archidiecezji podobne są do znanych w całej Polsce. **Święta maryjne** obchodzone są z pietyzmem. Niektóre mają przekazane dawną tradycją nazwy ludowe, jak święto Matki Bożej Gromnicznej, Zielnej, kiedy poświęca się w kościołach wiązanki kwiatów, ziół i wieńce żniwne, czy Matki Bożej Siewnej z poświęceniem ziarna pod zasiew i prośbą o błogosławieństwo dla rolników. Diecezjanie obchodzą uroczystości dzień Królowej Polski i Matki Bożej Częstochowskiej. Cechą charakterystyczną odpustów, zwłaszcza w sanktuariach maryjnych, jest od wieków liczny udział w sakramentach pokuty i Eucharystii i w procesjach teoforycznych.

5. Z innych przejawów maryjności należy wyliczyć jeszcze adwentowe ro-raty, często z licznym udziałem dzieci, nabożeństwa majowe, skupione wokół litanii loretańskiej ze śpiewami maryjnymi, odprawiane w kościołach, bądź przy wioskowych kapliczkach i figurach oraz październikowe w kościołach z modlitwą różańcową i odpowiednimi rozważaniami czy kazaniami. Piękną polską tradycją jest odprawianie tych nabożeństw po domach. W czasie rozbiorów

i okupacji były one także ostojami polskości i nośnikami kultury narodowej, wspierającymi opór wobec germanizacyjnych i protestantyzujących nacisków ówczesnych władz. Ukochaną przez wiernych modlitwą maryjną są śpiewane w wielu kościołach w niedziele i święta Godzinki o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny.

6. Druga połowa XX wieku – mimo zaprogramowanej przez system komunistyczny ateizacji – stała się zupełnie wyjątkowym okresem w całej tysiącletniej historii kultu maryjnego w Polsce i stanowi dotychczasowe jego apogeum. Złożyła się na to działalność wybitnych postaci kościelnych, wielkie rocznice kościelne i narodowe, sytuacja polityczno-społeczna kraju i wyętzona praca duszpasterzy pod kierownictwem Episkopatu Polski. Nigdy w dziejach Polski kult maryjny nie był tak promowany i urzeczywistniany i to równocześnie w całym kraju. Jest to fenomen na skalę światową, a cechą charakterystyczną tego okresu stała się idea oddania się Maryi, zwana często niewolnictwem maryjnym (Kard. Stefan Wyszyński Prymas Polski często używał słów: *Niewolnictwo maryjne za wolność Kościoła*). Po jego śmierci w 1981 roku Jan Paweł II zaczął używać nazwy: *całkowite zawierzenie*, zachowując termin niewolnictwo do historycznych wydarzeń, zwłaszcza do Millenijnego Aktu Oddania Maryi na Jasnej Górze 3 maja 1966 roku).

7. Zaraz po II wojnie światowej kard. August Hlond, arcybiskup archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej, zarządził w 1946 roku, by wszystkie parafie i rodziny poświęcały się Niepokalanemu Sercu Maryi. Przed śmiercią wypowiedział znamienne słowa: *Zwycięstwo, gdy przyjdzie, będzie to zwycięstwo przez Maryję*.

8. Na terenie naszej archidiecezji wielkim czcicielem Matki Bożej był również arcybiskup Antoni Baraniak, związany przyjaźnią i wspólnym cierpieniem *in vinculis pro Christo* z kard. Stefanem Wyszyńskim, który wraz z nim przewodził maryjnej linii polskiego duszpasterstwa w trudnym okresie socjalistycznej ateizacji narodu, sprzyjał licznym inicjatywom maryjnym tego okresu, związanym szczególnie z tysiącleciem chrześcijaństwa w Polsce i tysiącleciem istnienia archidiecezji, a w r. 1965 zawierzył archidiecezję w macierzyńską niewolę Maryi za wolność Kościoła, nadto w katedrze erygował kaplicę Matki Bożej Częstochowskiej i wielokrotnie wzywał duchowieństwo i wiernych świeckich do czci Matki Najświętszej. Kult maryjny archidiecezji znalazł wyraźne miejsce w statutach zwołanego przez niego Archidiecezjalnego Synodu Poznańskiego z 1968 r. w dziale IV zatytułowanym „Maryjny charakter duszpasterstwa” i w aneksie zawierającym wskazania duszpasterskie dla uroczystości odpustowych w sanktuariach maryjnych.

9. W latach 1962-1965, podejmowano w każdej parafii cztery wielkie akty duchowej pomocy dla Soboru Watykańskiego II, a mianowicie nocne czuwania, czyny dobroci, walkę z wadami narodowymi i akty oddania parafii Maryi w duchu oddania milenijnego. Podczas czterech lat Soboru w wyznaczonym dniu każda parafia wysyłała delegację na Jasną Górę dla uczestnictwa w specjal-

nym nabożeństwie, jakie tydzień później powtarzano we własnej parafii. Akcja ta, w zasadzie jednakowa w całym kraju, była zsynchronizowana z tematami Wielkiej Nowenny.

10. Obecne pokolenie kapłanów przejęło tradycje przodków i wzbogaciło je o nowe formy. Wielu z nich zawierzyło osobiście swoje życie i działalność Najświętszej Maryi Pannie w duchu św. Ludwika Grignona de Montfort, którego doskonale nabożeństwo do Maryi szerzył ks. Aleksander Żychliński, profesor Arcybiskupiego Seminarium Duchownego w Poznaniu, obecnie kandydat na ołtarze. Gorliwym propagatorem osobistego oddania się Maryi był jego wychowanek, wieloletni proboszcz parafii św. Jana Kantego w Poznaniu, a obecnie również kandydat do beatyfikacji, ks. Aleksander Woźny. Jego wybitna maryjność promieniowała z ambony i konfesjonalu. W Poznaniu, a pośrednio w archidiecezji, zaznaczył się czcią Matki Chrystusa ks. Józef Jany, proboszcz parafii farnej, inicjator na naszym terenie nabożeństw do Matki Bożej Nieustającej Pomocy, które do dziś gromadzą rzesze wiernych. Spośród kapłanów o wyraznej maryjności wspomnieć należy jeszcze ks. Albina Jakubczaka, proboszcza w Szamotułach, z którego inicjatywy i dzięki jego staraniom doszło do koronacji obrazu Szamotuł Pani w roku 1970 i mariologa ks. Stanisława Rumińskiego (1929-1984), uczestnika kilku światowych kongresów mariologicznych i długoletniego wykładowcę na Papieskim Wydziale Teologicznym.

11. Wielkim przeżyciem dla Archidiecezji było *nawiedzenie* wszystkich parafii przez *kopię Jasnogórskiego Obrazu* Królowej Polski w latach 1976-1978, którego staranne przygotowanie i przeprowadzenie przyniosło niezwykle owoce religijne i moralne. Było to pierwsze zbiorowe wyznanie wiary społeczeństwa wielkopolskiego po latach zniewolenia. Spowodowało to wzmocnienie poczucia więzi naszego społeczeństwa z Kościołem. W parafiach podjęto podobne nawiedzenie rodzin, połączone z aktami oddania Matce Bożej.

12. Znaczącymi wydarzeniami tego okresu było kilka uroczystych koronacji wizerunków Bogarodzicy w większych sanktuariach.

13. Jednym z ostatnich ważniejszych wydarzeń maryjnych było zawierzenie archidiecezji Matce Bożej przez arcybiskupa Jerzego Strobę z okazji nałożenia koron na prawie diecezjalnym na sanktuaryjną figurę Bogarodzicy w Wieleniu Nadobrzańskim w r. 1993, uroczysty akt oddania Matce Bożej Poznania przez prezydenta miasta przed poznańskim ratuszem w czerwcu 2004 r. I w tym samym miesiącu akt zawierzenia Matce Bożej Tuleckiej podczas archidiecezjalnej pielgrzymki mężczyzn przez ks. arcybiskupa metropolitę Stanisława Gądeckiego.

Maryjność stała się więc w Polsce i archidiecezji trwałym i skutecznym nośnikiem chrześcijaństwa poprzez dzieje i ratowała wiarę, moralność oraz poczucie narodowe w okresach kryzysów.

I

Aktualna sytuacja w Archidiecezji Poznańskiej

Kult maryjny pozostaje także dzisiaj ważnym i niezastąpionym elementem wszelkiej działalności duszpasterskiej. Niektóre formy tego kultu zostały ożywione, inne nieco osłabły, ale takie też są prawa historii.

1. Szczególne znaczenie ma **kult liturgiczny**, to znaczy celebrowanie świąt i Mszy św. ku czci Matki Bożej. Od paru lat mamy specjalnie wydany Mszał Maryjny („Zbiór Mszy o Najświętszej Maryi Pannie”, Pallottinum, Poznań 1998) oraz Lekcjonarz do Mszy o Najświętszej Maryi Pannie, które pomagają w przeżywaniu świąt maryjnych. Nie klóci się to z pobożną tradycją ludową, która dołączyła do maryjnych świąt piękne obrzędy, np. poświęcenie zbóż, ziół i kwiatów w święto Wniebowzięcia. Święta maryjne mają szczególnie uroczystą oprawę w kościołach poświęconych Matce Bożej, a także podczas odpustów w sanktuariach i miejscach pielgrzymkowych.

2. Zauważa się **ożywienie ruchu pielgrzymkowego** do sanktuariów maryjnych, także zagranicznych. Chociaż nieraz wyjazdom towarzyszy motywacja bardziej turystyczna, to przecież liczy się ostateczny efekt, którym jest spotkanie z Matką Najświętszą prowadzącą nas do Chrystusa Zbawiciela.

3. Ważnym wydarzeniem w Archidiecezji Poznańskiej jest każdego roku w lipcu Poznańska Piesza Pielgrzymka do Częstochowy. Wielu księży, kleryków, sióstr zakonnych i świeckich od lat poświęca temu dziełu swoje serce, a nieraz cały swój urlop.

4. Na pobożność maryjną w archidiecezji wywarły także znaczny wpływ objawienia w Fatimie, w wyniku których przyjęły się w wielu parafiach pierwszorosobotnie Msze św. wotywno o Niepokalanym Sercu Maryi, a w niektórych specjalne nabożeństwa fatimskie odprawiane od maja do października, zawsze trzynastego dnia miesiąca. Objawienia te przyczyniły się do ożywienia i pogłębienia modlitwy różańcowej.

5. Pamiątką polskiego Millennium są również sobotnie tzw. nabożeństwa Sobót Królowej Polski i praktykowane w kościołach, rodzinach bądź indywidualnie Apel Jasnogórski transmitowany obecnie codziennie z Częstochowy. Po II Wojnie Światowej niemało parafii podjęło cotygodniową nowennę do Matki Bożej Nieustającej Pomocy lub do Matki Bożej Ucieczki Grzesznych. Nabożeństwom maryjnym towarzyszą liczne dawne i nowe pieśni maryjne.

6. Nowym przejawem czci Matki Bożej są zakładane niekiedy w parafiach tzw. „Podwórkowe kółka różańcowe dzieci”, popularyzujące modlitwę różańcową wśród najmłodszych. Cześć Matki Bożej wspiera parafialny kolportaż czasopism maryjnych, takich jak „Rycerz Niepokalanej”, „Różaniec”.

7. Ulubionym nabożeństwem, nie tylko dzieci, są roraty, ze względu na piękną, artystyczną oprawę. Młodzież dość chętnie przychodzi na wieczorne Apele Jasnogórskie. Na nabożeństwach różańcowych i nowennach przeważają osoby starsze. Ludzie starsi z różańcem w ręku przed wizerunkiem Najświętszej Maryi Panny są znakiem nadziei, przykładem, że ufne zawierzenie Maryi może stać się trwałym fundamentem, na którym buduje się całe życie.

8. Szczególnym wyrazem pobożności maryjnej jest **uczestnictwo we wspólnotach, ruchach i stowarzyszeniach maryjnych**. Główne stowarzyszenia, wspólnoty i ruchy maryjne działające na terenie Archidiecezji Poznańskiej to: Wspólnoty Żywego Różańca, Apostolat Maryjny, Czyciele Matki Boskiej Nieustającej Pomocy, Dzieci Maryi, Pielgrzymkowy Ruch Maryjny, Pomocnicy Matki Kościoła, Ruch Rodzin Nazaretańskich, Rycerstwo Niepokalanej, Sodalija Mariańska, Wspólnota Matki Boskiej Patronki Dobrej Śmierci, Podwórkowe Kółka Różańcowe.

9. Warto tutaj zauważyć, że coraz popularniejsze wśród wiernych **działo duchowej adopcji** zostało związane z uroczystością Zwiastowania Najświętszej Maryi Panny w dniu 25 marca.

10. **Istnienie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Adama Mickiewicza**, w ramach którego studiuje wielu świeckich, pomaga w pogłębianiu kultu maryjnego. Od lat bowiem w ramach wykładów z teologii dogmatycznej znajduje się mariologia. Dotąd napisano 2 prace doktorskie z mariologii oraz ponad 110 prac magisterskich.

11. Trzeba oczywiście **patrzyć realistycznie na żywotność kultu maryjnego** w naszym społeczeństwie. Nie wszyscy go rozumieją i doceniają. Duszpasterze sygnalizują mniejszy udział wiernych, zwłaszcza młodzieży, w nabożeństwach majowych i październikowych. Liczba uczestników dorocznej Poznańskiej Pieszej Pielgrzymki do Częstochowy znacznie zmalała. Nadal nawiedzane są sanktuaria maryjne, ale osłabł najważniejszy rys czci Matki Bożej, jakim jest naśladowanie i oddanie się Jej w duchu św. Maksymiliana Kolbego, kardynała Stefana Wyszyńskiego i Ojca Świętego Jana Pawła II. Niepokojące głosy dochodzą również od katechetów uczących młodzież: kiedy poruszają tematy maryjne, spotykają się nieraz z niestosownym zachowaniem. Wydaje się jednak, że nie odnosi się to wyłącznie do kultu maryjnego, ale raczej do całej religii, którą w niejednym środowisku traktuje się lekceważąco.

Historia jednak uczy, że zawsze wtedy, gdy w naszym kraju źle się dzieje, Polacy odradzają się poprzez głębokie uczucie do Maryi. W niedawnych czasach, w okresie komunizmu, mimo wieloletniej ateizacji, takim impulsem do przemiany narodu, stała się peregrynacja obrazu Matki Boskiej Częstochowskiej, a w latach tworzenia zrębów III Rzeczypospolitej – pielgrzymowanie Matki Bożej Fatimskiej (1996 r.).

Należy żywić nadzieję, że koronacja Matki Bożej Ucieczki Grzeszników we Wwieleniu (lipiec 2005 r.), a zwłaszcza wielomiesięczne przygotowania do tego wydarzenia, w tym także Kongres Maryjny, przyczynią się do ożywienia czci i miłości wiernych naszego Kościoła w Archidiecezji Poznańskiej do Matki Bożej.

II Nauka Kościoła

Maryja wzorem człowieczeństwa

1. Kościół od wieków wzywa wiernych do naśladowania Matki Bożej. Wezwanie to nie dotyczy jednak rodzaju życia, jakie prowadziła Maryja, ani warunków społeczno-kulturalnych, w których przyszło Jej żyć. Dotyczy natomiast tego, że *w określonej sytuacji swego życia całkowicie i z poczuciem odpowiedzialności przyłączyła się do woli Bożej; że przyjęła Jego słowo i wprowadziła je w czyn; że Jej działanie było czynione miłością i wolą służenia; że okazała się pierwszą i najdoskonalszą Uczennicą Chrystusa* (MC 35).

Chodzi więc nie tylko o naśladowanie Maryi w sensie moralnym, ale o zjednoczenie z Bogiem na wzór Maryi. *Skoro On – jak pisze Jan Paweł II w encyklice Redemptoris Mater – odwiecznie zamierzył wezwać człowieka do uczestnictwa w «Bożej naturze» (por. 2 P 1, 4) – to można powiedzieć, że zamierzył jego poniekąd «przebóstwienie» według jego uwarunkowań historycznych... Całe stworzenie, a bezpośrednio człowiek, nie może wyjść z zadziwienia wobec tego daru, jaki stał się jego udziałem w Duchu Świętym... Pośrodku tej tajemnicy, pośrodku tego zadziwienia wiary stoi Maryja. Ona, Święta Matka Odkupiciela, pierwsza go doświadczyła* (MC 51). Doświadczyła: w darze Niepokalanego Poczęcia i dziewictwa, w pełni łaski, w wyjątkowym przywileju Bożego Macierzyństwa, w uczestnictwie w Chrystusowym dziele zbawienia, w powstaniu i rozwoju Kościoła i w chwale wniebowzięcia.

Oczywiście te wszystkie przywileje są poza zasięgiem przeciętnego człowieka, ale mogą stanowić wzór przeżywania relacji z ludźmi i z Bogiem. Każdy bowiem powinien w sobie łączyć harmonijnie to, co Boże i to, co ludzkie, świętość i mądrość, wsłuchiwanie się w słowo Boże i urzeczywistnianie go w życiu, pokorę i posłuszeństwo z odwagą, oddanie się Bogu z wrażliwością na sprawy ludzkie, nadzieję życia wiecznego z aktywnością doczesną. *W Maryi ukazuje się nowa postawa człowieka wobec Boga Stwórcy i Zbawiciela, postawa dziecka wobec Ojca* (MTCK 11).

2. Maryja jest szczególnie wzorem dla kobiet. W ostatnim czasie następują głębokie przemiany w rozumieniu roli kobiet w rodzinie, społeczeństwie i Kościele. Przekazywany teologiczny obraz Maryi powinien zostać uzgodniony z mentalnością współczesną. Maryja jest przecież kobietą bliską nam, kobietą z krwi i kości, spełniającą się w swym człowieczeństwie jako „pełna łaski”, a nie jakąś daleką, wyidealizowaną postacią. Kobieta, która w wierze podejmuje najistotniejsze decyzje i czynnie uczestniczy w najważniejszych wydarzeniach, dotyczących zbawienia świata – we wcieleniu, pod krzyżem, podczas zesłania Ducha Świętego. Kobieta samodzielną, nie tracącą siły i nadziei mimo ubóstwa, wygnania, cierpienia, których doświadczyła, zwłaszcza śmierci Syna. Kobieta wspierająca

innych, nawiedzającą Elżbietę, otaczającą nas opieką, naszą Matką. Kobieta znająca „czas milczenia i czas mówienia”; choć pozostaje w cieniu Jezusa, zna momenty, w których trzeba przemówić; zadać trudne pytania, ale też wyśpiewać chwałę Bożą (Łk 1, 34. 46-56). Kobietę napelnioną Duchem, Prorokinię, która głosi Boga, Obrońcę ludzi słabych i uciśnionych, na przekór możnym tego świata. A więc osobą, która przełamuje bariery stawiane kobietom.

Maryja naszą Matką, Siostrą oraz Ikoną Kościoła

3. Określenie Maryi jako Matki Kościoła nie występuje w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Tytuł ten – nawiązujący do starożytnej tradycji chrześcijańskiej - został uroczystie ogłoszony przez Pawła VI na sesji soborowej, na której przyjęto Konstytucję dogmatyczną o Kościele, 21 listopada 1964 r.: *Przeto na chwałę Matki Bożej i ku naszemu pokrzepieniu, ogłaszamy Najświętszą Maryję Pannę, Matką Kościoła, tj. Matką całego Ludu Bożego, zarówno wiernych jak i pasterzy, którzy nazywają Ją Najukochańszą Matką... Tytuł ten należy do istoty nabożeństwa ku Maryi, gdyż znajduje swe umotywowanie w samej godności Matki Słowa Wcielonego.*

Tytuł ten oznacza, że Maryja przyczyniła się do powstania Kościoła i ma wyraźny wpływ na jego rozwój: już w chwili Zwiastowania, gdy wypowiedziała swoje *fiat* (Łk 1, 38); w Kanie Galilejskiej, kiedy dzięki wyproszonemu przez Maryję cudowi przemiany wody w wino po raz pierwszy w Ewangelii została zaznaczona wiara apostołów (J 2, 11); pod Krzyżem (J 19, 25), gdy - stojąc wśród osób, pierwszych członków Kościoła, które pozostały wierne Chrystusowi - współcierpiała ze swym umierającym za zbawienie świata Synem; także w Wieczerniku, gdzie po Wniebowstąpieniu Pańskim wypraszała dary Ducha Świętego dla powstającego Kościoła (Dz 1, 14).

Maryja jest także Matką Kościoła z tego tytułu, że w ciągu wieków opiekowała się nim i stale czuwa nad nim, czego liczne dowody i znaki odnajdujemy w historii Kościoła. *Funkcja Maryi jako Matki Kościoła* – czytamy w dokumentach II Polskiego Synodu Plenarnego - *wyraża się we ustawienictwie poprzez które Maryja zjednuje nam dary wiecznego zbawienia oraz w opiece nad „braćmi swojego Syna jeszcze pielgrzymującymi i narażonymi na niebezpieczeństwa”.*

Kościół wyraźnie naucza, że *cały zbawienny wpływ Błogosławionej Dziewicy na ludzi wywodzi się z upodobania Bożego i wypływa z namiaru zasług Chrystusowych, całkowicie jest zależny od pośrednictwa Chrystusa i z Niego czerpie całą swoją moc* (RM 38).

4. Maryja zarazem należy do Kościoła, jest jego częścią, członkiem, naszą Siostrą w wierze. Sobór Watykański II ujmuje tę prawdę w paradoksalnej formule: *Maryja w Kościele świętym zajmuje miejsce najwyższe po Chrystusie i nam najbliższe* (LG 54). Z jednej strony bowiem relacja Maryi z Jezusem, wyznaczająca Jej miejsce we wspólnocie Kościoła, jest wyjątkowa. Jej Boże macierzyństwo, przygotowane niepokalanym poczęciem, związane z trwałym dziewictwem i ukoronowane wniebowzięciem, jest doświadczeniem łaski niedostępnym nikomu innemu. Z drugiej strony, uczestnictwo Maryi w zbawieniu

pochodzi z tego samego Źródła – od Boga Ojca, przez Jezusa Chrystusa, w Duchu Świętym – i dokonuje się na tej samej drodze, co każdego człowieka – na drodze wiary. W tym Maryja nie przestaje być nam bliska.

5. Jednocześnie Sobór naucza, iż Maryja jest pierwowzorem, typem, ikoną Kościoła. A więc Jej droga wiary jest wzorcza nie tylko dla pojedynczych wiaryzących, ale dla całej ich wspólnoty. Chodzi tu najpierw o płaszczyznę wiary, miłości i nadziei, a więc doskonałego zjednoczenia Matki z Synem. Następnie – o macierzyństwo i dziewictwo Maryi i Kościoła. Tak jak Dziewica z Nazaretu dochowując wierności zrodziła Słowo, tak Kościół *przez przepowiadanie i chrzest rodzi do nowego i nieśmiertelnego życia dzieci poczęte z Ducha Świętego i zrodzone z Boga* (LG 64). Myśl tę rozszerzył Paweł VI w adhortacji *Marialis cultus*, zwracając uwagę, że Maryja jest wzorem Kościoła jako **Dziewica słuchająca, modląca się, rodząca i ofiarująca** (17-20). Rzeczywiście tylko wtedy Kościół spełnia swoją misję zgodnie z zamiarami Chrystusa, gdy uważnie słucha i rozważa słowo Boże, gdy trwa nieustannie na modlitwie, gdy przez głoszenie słowa i sakramenty święte ciągle rodzi nowe dzieci Boże, gdy za siebie i za cały świat składa Bogu ofiarę eucharystyczną, a także wytrwale znosi wszelkie przeciwności i prześladowania.

6. Kościół ponadto wskazuje na Maryję jako na eschatologiczną Ikonę Kościoła: widzi w Niej, Wniebowziętej to, czym sam ma nadzieję się stać. Maryja staje się dla Kościoła *znakiem niezachwianej nadziei i pociechy* (LG 68).

Maryja Nauczycielką kultury

7. Maryja to konkretny człowiek żyjący w określonym miejscu i czasie, Żydówka żyjąca w I wieku w Palestynie, zanurzona w kulturę tego miejsca i czasu. Jej kultura była zarazem kulturą, w którą wcielił się Jej Syn, Jezus Chrystus. Tym samym wydarzenia zbawcze o znaczeniu uniwersalnym, dokonane raz i dla wszystkich, miały miejsce w konkretności tego miejsca i czasu.

Znamy jednak niewiele szczegółów z życia Maryi. Możemy jedynie poszukiwać tropów teologicznych, na których odkrywać będziemy, jak ta konkretność kultury się dokonywała. Maryja uczy nas życia w relacjach i dzięki nim. Są to najpierw relacje z Osobami Trójcy Świętej: *W Maryi Pannie wszystko odnosi się do Chrystusa i od Niego zależy: mianowicie ze względu na Niego Bóg Ojciec od wieków wybrał Ją na Matkę pod każdym względem świętą, a Duch Święty przyozdobił darami, jakich nikomu innemu nie udzielił* (MC 25). Maryja spełnia się również poprzez wielorakie relacje międzyludzkie, o których wspomina Nowy Testament: poślubia Józefa, udaje się z pomocą do swej starszej krewnej Elżbiety (Łk 1, 39-56), troskę o Jezusa dzieli z Józefem (Łk 2, 48), zauważa potrzeby bliźnich (J 2, 3), trwa na modlitwie wraz z Jedenastoma, kobietami i braćmi Jezusa (Dz 1, 14). Jej zaangażowanie na rzecz potrzebujących wiązało się zapewne z ciężką pracą, przez Nią samą wykonywaną. Należała wszak Maryja do ubogich warstw ówczesnego społeczeństwa. W tych prostych warunkach życia uczy nas wierności Bogu. Jej Magnificat, najdłuższa wypowiedź kobiety

w Nowym Testamencie, to przede wszystkim wyznanie wiary – wyrażone w kulturze, w której żyła Maryja, w języku Starego Testamentu, z którego wersetów upleciona jest Jej pieśń. Maryja uczy nas, że wiara, która nie staje się kulturą, jest wiarą nie w pełni przyjętą.

8. Wynika stąd potrzeba wzajemnego przenikania się kultury i wiary, która dotyczy również pobożności maryjnej. Cześć oddawana Maryi przybiera formy zależne od kultury danej epoki i miejsca. Również Polska szczyti się rozwojem szczególnych form pobożności maryjnej, dobrze zadomowionej w kulturze narodu. Maryja jest czczona jako Królowa Polski, u której szukamy pomocy, która jest dla nas oparciem. Często w historii dawnej i bliższej, powojennej, Jasna Góra i inne sanktuaria stanowiły miejsca, w których Polacy czuli się zawsze wolni i znajdowali siłę do obrony wartości chrześcijańskich i patriotycznych, w których powstawały wielkie dzieła kultury wolne od politycznych nacisków. Maryja jawi się więc dla Polaków jako Nauczycielka wolności i kultury. Jej obecność – tak wyraźnie doświadczana przez Polaków – stanowi jednocześnie wyzwanie do przemian w sferze narodowej czy ogólnospołecznej. Jest także oparciem w czasach gwałtownych przemian w dziedzinie podstawowych wartości etycznych, społecznych i kulturowych.

Maryja Przewodniczką w pielgrzymce wiary

9. Wiara jest odpowiedzią człowieka na dar i wezwanie Boga. Tak pojmowano wiarę już w Starym Testamencie (Abraham, Mojżesz, Dawid, prorocy). W to dziedzictwo wiary włączyła się również Maryja, stając się pierwszą wierzącą Ludu Bożego Nowego Testamentu. „*Pełnia łaski*” – pisze Jan Paweł II w encyklice „*Redemptoris Mater*” – *oznacza dar Boga samego, wiara Maryi, którą głosi Elżbieta przy nawiedzeniu wskazuje na to, jak Dziewica nazaretańska odpowiedziała na ten dar* (RM 12).

10. Wiara to więź z Bogiem, z Jezusem. Nikt inny takiej wiary jak Maryja nie miał i mieć nie będzie. Niepowtarzalne jest powiązanie pomiędzy Jej wiarą a Jej macierzyństwem wobec Jezusa. W tym sensie wiara Maryi jest fundamentem naszej wiary. Bez Jej wiary nie byłoby naszej wiary. Ale jest też wymiar wspólny wierze Maryi i naszej: wzrastanie w wierze. Jan Paweł II koncentruje się na tym wymiarze, nie wahać się mówić o trudnych momentach wiary Dziewicy z Nazaretu. Próbą Jej wiary było już Zwiastowanie. Decydowała się na zrodzenie dziecka, które mogło być uznane za nieślubne, co według Prawa było karane ukamienowaniem. Nawet jeśli w tamtych czasach już tego wyroku nie wykonywano, decyzja Maryi wiązała się z ryzykiem odrzucenia przez społeczność. Ewangelie przekazują również sceny, które świadczą o trudnościach w zrozumieniu Jezusa przez Jego Matkę (Mk 3, 31-35; Łk 2, 41-50; J 2, 4). Największą próbą Jej wiary był jednak krzyż - męka i śmierć Jezusa - podobnie jak dla wszystkich, którzy poszli za Nim (J 19, 25-27). Maryja była matką Syna, uznanego za przestępcę i skazanego na najsrozsą karę. Mówiąc o postawie

Maryi pod krzyżem, Jan Paweł II używa języka mistycznego, mówi o „pólcieniu wiary”, „ciemnej nocy wiary”, „kenozie wiary” Maryi (RM 14; 17; 18), czyli o momencie, w którym wszystko, co być może wcześniej już się odsłoniło, nagle znikło, stało się ciemnością.

11. Soborowe wyrażenie „pielgrzymka wiary” Maryi (LG 58) w encyklice Jana Pawła II *Redemptoris Mater* stało się motywem przewodnim. Dla Papieża najważniejsze są bowiem te określenia wiary Maryi, które akcentują jej dynamiczny charakter: pielgrzymowanie wiary i przez wiare, „itinerarium”, czyli droga, wędrówka wiary. Skoro Maryja przoduje, wyprzedza nas w wierze, można powiedzieć, że jest dla nas Przewodniczką w pielgrzymce wiary. My wierząc, idziemy ścieżkami, którymi Ona już kroczyła przed nami. To łączy nas w wierze z Maryją.

12. Jako wierząca, „pierwsza i najdoskonalsza Uczennica Chrystusa” (MC 35; RM 20), Maryja staje się wzorem wiary dla Kościoła i dla każdego wierzącego. Jak uczyć się od Maryi wiary? Pierwszą „lekcją” jest słuchanie Słowa Bożego w Zwiastowaniu. Ze słuchania rodzi się wiara. Maryja łączy usłyszane Słowo z czynem: idzie do Elżbiety, czyli rozpoznaje znak, wyciąga konsekwencje z usłyszanego Słowa. Wiara prowadzi Ją również do modlitwy - Magnificat jest przykładem modlitwy w oparciu o Pismo Święte. Wiara Maryi trwa w najtrudniejszych momentach, możemy zatem uczyć się od Niej posłuszeństwa i wytrwałości w wierze. Jej wiara jest to takie posłuszeństwo Bogu, które jest jednocześnie spełnieniem wolności człowieka. Z tego posłuszeństwa wynika przekraczanie ograniczeń stawianych przez ludzi, o czym świadczy Magnificat - wyznanie wiary w Boga, który staje po stronie pokornych, a „strąca władców z tronu” (Łk 1, 52). Wiara prowadzi Matkę Jezusa do wspólnoty Kościoła - uczniów i uczennic Jezusa oczekujących na Zesłanie obiecanego Ducha (Dz 1, 12-14). Ukoronowaniem wiary Maryi jest pełny udział w zmartwychwstaniu Syna – poprzez wniebowzięcie.

III

Zadania stojące przed Archidiecezją Poznańską

Synod Archidiecezji Poznańskiej, nawiązując zarówno do dawnej tradycji kościelnej, jak i do współczesnych przejawów kultu maryjnego, zachęca wiernych do ponownego odkrycia znaczenia miłości i czci Matki Bożej w wymiarze osoby ludzkiej, wspólnoty, kultury i wiary.

W tym duchu Synod – dostrzegając w kulcie maryjnym istotną pomoc w działalności duszpasterskiej – zaleca wszystkim wiernym usilną troskę o podtrzymanie i rozwój duchowości maryjnej zarówno w sercach poszczególnych osób, jak i we wspólnotach kościelnych. Taka postawa ma swoje korzenie w samym Objawieniu Bożym. Rola Matki Najświętszej w zbawczym dziele Chrystusa została bowiem postanowiona przez samego Boga i z tej racji stano-

wi ważny i niezastąpiony element w życiu Kościoła. Pamiętamy ciągle o tym, że sam Bóg pierwszy uszanował Maryję, kiedy wybrał Ją na Matkę Swego Syna. Z tego też powodu wyróżnił Ją spośród wszystkich ludzi darem Niepokalanego Poczęcia, Dziewictwa, udziału w zbawczym dziele Chrystusa i Wniebowzięcia. Kiedy wgłębiamy się w ewangelijny opis Zwiastowania, jesteśmy pod wrażeniem szacunku, jaki Archanioł Gabriel w imieniu Boga okazuje Maryi (por. Łk 1, 26-38). To jest zupełnie inny klimat w porównaniu ze zwiastowaniem danym Zachariaszowi (por. Łk 1, 5-25).

Chrystus w testamencie z Krzyża oddał nam Swoją Matkę, a Jej powierzył nas (por. J 19, 25). Matka Najświętsza, świadoma wielkich rzeczy, do których została wezwana, odpowiada z pokorą: *Oto ja służebnica Pańska* (Łk 1, 38), ale i z nieukrywaną radością: *Błogosławić mnie będą odtąd wszystkie pokolenia* (Łk 1, 48). Cześć dla Maryi prowadzi zawsze do Jezusa Chrystusa – jedynego Pośrednika w dziejach zbawienia (1 Tm 2, 5). Tak też należy rozumieć ukształtowaną w sercach wiernych każdą formę kultu maryjnego.

„Przez Maryję do Jezusa” – nowy człowiek

Jedną z głównych zasad życia chrześcijańskiego jest stała gotowość do nawrócenia i wewnętrznej przemiany. Matka Najświętsza wносиła wszędzie dar przemiany życia. Ilustracją tej tajemnicy są spotkania Maryi z ludźmi. Zawsze następowało w nich wyraźne odrodzenie duchowe. Warto tutaj wspomnieć św. Elżbietę, która dzięki Maryi została napełniona Duchem Świętym, św. Jana Chrzciciela otrzymującego łaskę odrodzenia (Łk 1, 41), starca Symeona, którego *oczy ujrzaly zbawienie* (Łk 2, 30), zdumionych nauczycieli w świątyni (Łk 2, 47), uradowanych nowożeńców w Kanie Galilejskiej (J 2, 11), św. Jana stojącego pod krzyżem (J 19, 25), apostołów, którzy odnaleźli pokój, gdy *trwali jednomyslnie na modlitwie razem z Maryją* (Dz 1, 14).

Dzięki Maryi także dzisiaj chrześcijanin może stać się nowym człowiekiem. Dzieje się tak, kiedy: naśladuje Maryję, zawiera siebie Matce Bożej, modli się.

1. Naśladowanie Maryi. Wpatrując się w Nią dostrzegamy zbawcze owoce Jej wiary i miłości, czego niekiedy jeszcze nie widzimy w naszym życiu. Idąc za Maryją, dostępujemy podobnych skutków, jak: mądrość, rozwój osobowości, harmonię i pokój wewnętrzny, pokorę, a jednocześnie aktywność wobec ludzi i świata. Ta forma kultu maryjnego jest szczególnie bliska kobietom.

Naśladowanie Maryi powinno przyjąć formę trwałego rozwoju osobowości poprzez pracę nad sobą w duchu maryjnym, samokształcenie przez czytanie i słuchanie słowa Bożego, podejmowanie odpowiedzialności za innych w sprawach wiary na wzór Maryi, która w naszym imieniu odpowiedziała na Zwiastowanie anielskie, przepojenie pracy i wszelkiej działalności duchowością Matki Bożej, zwłaszcza postawą posłuszeństwa wobec Bożych nakazów, wierności, rzetelności i służby.

2. Zawierzenie Matce Bożej. Idąc za Janem Pawłem II należy raczej unikać popularnego dawniej terminu „niewolnictwo”, który kojarzy się z upokorzeniem i brakiem wolności. Warto ukazywać egzystencjalne znaczenie zawierzenia Maryi, np. przy zawieraniu sakramentu małżeństwa, przy chrzcie dziecka, przed rozpoczęciem nowej pracy lub ważnych zadań społecznych, przy wyjeździe za granicę, w chwili choroby i przy sakramencie namaszczenia. Przynosi ono zawsze nową nadzieję, a tym samym pokój wewnętrzny w myśl zasady: tak trzeba zawierzyć Bogu, jakby wszystko od Niego zależało i tak trzeba postępować, jakby wszystko zależało od nas.

3. Modlitwa do Matki Bożej. Uczestnictwo w nabożeństwach maryjnych, odmawianie modlitwy Anioł Pański, różańca, litanii, *Pod Twoją obronę* nie tylko wyprasza nam wstawiennictwo Maryi, lecz także skłaniają do przemyśleń i przyczyniają się do wierności swojemu życiowemu powołaniu. Modląc się bowiem *przez Maryję do Jezusa* zyskujemy czas na refleksję, umożliwiającą właściwe decyzje, tym bardziej, gdy mamy przed oczyma Maryję, która wiele razy znajdowała się w trudnej sytuacji życiowej, a zawsze potrafiła podjąć decyzję przynoszącą zbawienne dobro. Modlitwa do Maryi i przez Maryję uczy nas także cierpliwości w oczekiwaniu na spełnienie się Bożych zamiarów w naszym życiu.

4. Cześć wizerunku Matki Najświętszej. Ten zewnętrzny znak naszej miłości do Maryi kształtuje inne, szlachetniejsze oblicze człowieka, staje się przypomnieniem zbawczych dzieł Bożych, a jednocześnie wezwaniem do nadziei. Dlatego należy troszczyć się o stan wizerunków maryjnych w kościołach i w kaplicach przydrożnych. Wizerunek Maryi powinien też zajmować poczesne miejsce w prywatnych domach i mieszkaniach katolików, a może nawet w miejscu pracy.

„Przez Maryję do Kościoła” – wspólnota miłości

Troskę Maryi o wspólnotę ludzką zauważamy zwłaszcza w Kanie Galilejskiej, gdzie mogłoby dojść do zakłócenia więzi rodzinnej; pod krzyżem, gdzie ratuje małą cząstkę Ludu Bożego przed całkowitym rozproszeniem, w wieczerniku po Wniebowstąpieniu, gdzie umacnia apostołów, uczniów i uczennice Pańskie w oczekiwaniu na Zesłanie Ducha Świętego.

Dzieje się tak również dzisiaj w parafii, w rodzinie, we wspólnotach i stowarzyszeniach maryjnych, podczas pielgrzymek i w sanktuariach, przy rozważaniu Jasnogórskich Słubów Narodu.

1. Rodzina – jest „Kościołem domowym”, czyli miejscem, gdzie następuje zazwyczaj pierwsze spotkanie człowieka z Matką Najświętszą. Trzeba więc podtrzymywać w rodzinie tradycję wspólnej modlitwy maryjnej, jak: różaniec, Anioł Pański, Apel Jasnogórski, a nawet Godzinki. Niech rodzice, a zwłaszcza matki, przekazują swoim dzieciom z odpowiednią dedykacją wizerunki Matki Najświętszej. Rodziny niech organizują wspólne pielgrzymki do okolicznych sanktuariów. Wszystko to przyczyni się z pewnością do pogłębienia więzi rodzinnej.

W rodzinach powinno się większą uwagę poświęcać rozwojowi duchowemu dzieci wskazując za wzór Matkę Jezusa, która szukała Go i znalazła (odnalezienie dwunastoletniego Pana Jezusa po trzech dniach w świątyni – por. Łk 2, 46; w czasie publicznej działalności, gdy doniesiono Jej, że Jezus „ma ducha nieczystego” – por. Mk 4, 30-31). Naśladowanie Maryi ma kształtować postawę poszukującą Boga i służebną wobec ludzi, uczciwą i rzetelną wobec swoich obowiązków.

2. Parafia – jest w szczególnym stopniu nośnikiem ducha maryjnego w Kościele. Parafia żyje liturgią, jeśli jest ona dobrze sprawowana, dlatego zaleca się solidne – przy udziale wiernych świeckich – przygotowanie czytania, modlitwy powszechnej, a także śpiewów. Chodzi zwłaszcza o takie dni jak: święta maryjne, pierwsze soboty miesiąca, nabożeństwa nowennowe czy fatimskie. Synod zachęca także do wprowadzenia lub ożywienia zwyczaju śpiewania Godzinek w niedzielę przed poranną Mszą Świętą, modlitwy Anioł Pański (np. około południa przy biciu dzwonów). Tradycyjne nabożeństwa maryjne, jakie odprawiamy w maju i październiku mogą być ożywione przez odpowiednie słowo, śpiew i muzykę. Należy podtrzymywać zwyczaj śpiewania w maju Litanii Loretańskiej przy figurach i krzyżach przydrożnych. Nie chodzi jednak o mnożenie nabożeństw, ale o postawę pełnego nadziei czuwania z Maryją przed Bogiem. Warto dokładnie zapoznać się ze szczegółowymi wskazaniem dotyczącymi liturgii maryjnej zawartymi w Adhortacji apostołskiej papieża Pawła VI *Marialis cultus* z roku 1974.

3. Wspólnoty i stowarzyszenia maryjne. Aktualnie działa wiele grup, wspólnot, bractw i ruchów maryjnych. Synod zaleca, by podtrzymywać i ożywiać istniejące grupy, a gdzie ich nie ma, powoływać do życia zwłaszcza wspólnoty Żywego Różańca, Podwórkowe Kółka Różańcowe, znaną z chwalebnej działalności Sodalicję Mariańską, Pomocników Matki Kościoła, Rycerstwo Niepokalanej, Wspólnotę Matki Boskiej Patronki Dobrej Śmierci, a wśród dzieci - grupę „Dzieci Maryi”. Ważny jest motyw wstąpienia do danej wspólnoty, to znaczy, by przez Maryję w świecie było więcej chwały Bożej i ludzkiego dobra. Potrzeba także charyzmatycznych przewodników tych grup, którzy potrafią zapalić dzisiejszych ludzi duchem maryjnym.

Wspólnoty maryjne poprzestają nieraz jedynie na spotkaniach modlitewnych. Potrzeba więcej działań formacyjnych, tym bardziej, że niewiele ich występuje we współczesnym życiu społecznym, zdominowanym przez tendencję do akceptacji nawet postaw niemoralnych. Pomocą może być rozważanie i zastosowanie do siebie postaw i cnót Matki Najświętszej. Należałoby podjąć proste działania, np. uczyć punktualności, porządku dnia, ładu wszędzie tam, gdzie jesteśmy, mówienia prawdy, poświęcania się dla Boga i ludzi, odpowiedzialności za swoje czyny. Ważnym elementem formacyjnym w bractwach i stowarzyszeniach było zawsze i powinno współcześnie być wychowanie do apostołstwa.

4. Pielgrzymki i sanktuaria. Stały się one w naszych czasach bardzo popularne, gromadząc nieraz nawet ludzi stojących na uboczu Kościoła. Ta forma kultu maryjnego staje się coraz bardziej miejscem spotkania ludzi o różnych

poglądach, a więc szansą dialogu międzyludzkiego i międzywyznaniowego. Pielgrzymki powinny być należycie przygotowane i dobrze prowadzone. Dotyczy to zwłaszcza Poznańskiej Pieszej Pielgrzymki do Częstochowy.

Archidiecezja Poznańska szczyli się wieloma pięknymi sanktuariami maryjnymi o bogatej tradycji i historii. Niektóre z nich są bardzo znane i często odwiedzane przez pielgrzymów, lecz są też sanktuaria nieco zapomniane, odżywające jedynie w czasie odpustów. Z okazji Synodu warto zastanowić się, co można by uczynić, aby dane miejsce święte stało się bardziej dostępne dla ludzi.

Teologia ikon mówi, że ikona, przed którą się nikt nie modli, umiera. Wspólnota wierzących umiera duchowo, jeśli w niej brakuje Ducha Świętego wypraszanego przez Maryję. Matka Boża zna przecież potrzeby ludzi, także i te materialne. Pielgrzymowanie do sanktuariów poświęconych Maryi dla jednych może stać się duchowym ratunkiem, dla innych, m.in. dla gospodarzy terenu może stać się szansą na promowanie regionu i wyjście z trudnej sytuacji materialnej.

Należy promować także pielgrzymki samochodowe. Posiadający samochody nie za bardzo wiedzą, dokąd pojechać w sobotę lub w niedzielę. Byli już w atrakcyjnych turystycznie miejscowościach, może nawet w sławnych sanktuariach, ale nie wiedzą, jak bardzo warte zobaczenia są inne, mniej znane sanktuaria maryjne. Wspólne wyjazdy przyczyniają się nadto do wzmocnienia więzi rodzinnej. W tym miejscu rodzi się postulat, by opracować w formie praktycznego przewodnika wszystkie sanktuaria znajdujące się na terenie naszej archidiecezji z informacją o odpustach, godzinach otwarcia sanktuarium, bazie noclegowej i gastronomicznej.

Należy bardziej rozpowszechnić pielgrzymkowe wyjazdy w ramach rekolekcji szkolnych, np. na jeden dzień, jedno przedpołudnie, wycieczki podczas parafialnych półkolonii, wycieczki szkolne, organizowanie dni skupienia dla różnych stowarzyszeń parafialnych, dla różnych grup zawodowych i środowiskowych np. dla naukowców czy sportowców.

Nie bez znaczenia jest nowoczesna promocja sanktuariów poprzez foldery, plakaty, radio, Internet, prasę, także parafialną. Ważną rolę odgrywa osobowość kustosa, który powinien być gościnnie, życzliwy ludziom, by pielgrzym od pierwszej chwili poczuł się jako osoba mile widziana.

5. Wielkie znaczenie w życiu Kościoła Polskiego miały **Jasnogórskie Śluby Narodu i Milenijny Akt Oddania**. Warto przy okazji różnych rocznic, przypominać je i stale podejmować ich realizację. W aktach tych zawarte są ciągle aktualne treści, które powinny stać się przedmiotem rozważań w kazaniach, katechezach i na spotkaniach wspólnot parafialnych.

6. Celem wspierania i koordynacji duszpasterstwa maryjnego w parafiach, sanktuariach oraz działalności ruchów maryjnych, należałoby **ustanowić stałą archidiecezjalną komisję maryjną**.

„Z Maryją do Jezusa” – kultura w służbie prawdy i dobra

Synod uważa, że w czasach, kiedy występuje poważny rozdźwięk między religią a kulturą – rozumianą jako *wynik twórczej działalności człowieka oraz zespół wartości, norm i zasad obowiązujący w danej zbiorowości* (Encyklopedia Katolicka, tom X, kol. 188) - istnieje potrzeba jasnego wzoru, który pomógłby współczesnym ludziom dzięki kulturze odnaleźć prawdę i dobro. Ten wzór widzimy w osobie Matki Najświętszej. Ona to - jak powiedziano w rozdziale II „Nauczanie Kościoła” - *uczy nas życia w relacjach i dzięki nim*. Właśnie poprawne relacje z Bogiem i ludźmi stanowią najgłębszy wymiar kultury, tworząc fundament dla prawdy i dobra w naszym życiu. Wyraża to formuła: *Z Maryją do Jezusa*.

W życiu Maryi odkrywamy również twórczą działalność. Hymn „Magnificat” (Łk 1, 46–55) wypowiedziany przez Maryję odznacza się przecież głęboką treścią teologiczną i wybitnymi walorami artystycznymi. Piękno tego hymnu stało się inspiracją dla późniejszych twórców w dziedzinie słowa, muzyki i sztuki. Można bez przesady powiedzieć, że z osobą Maryi związane są najpiękniejsze dzieła sztuki sakralnej. Tę szlachetną tradycję należy kontynuować i dołożyć wszelkich starań, by wszystko, co jest związane z kultem maryjnym, było nie tylko poprawne od strony teologiczno - liturgicznej, lecz również piękne. Należy zatem: pielęgnować – zarówno w kościele, jak i w domach – śpiewanie pieśni maryjnych, organizowanie wieczorów poezji maryjnej, troskę o konserwację wizerunków maryjnych i kapliczek przydrożnych. W szkołach można organizować konkursy plastyczne i recytatorskie.

Do kultury szeroko rozumianej należy wszelka ludzka aktywność. Stąd apel Synodu do wszystkich wspólnot maryjnych o większą aktywność w szerzeniu kultu maryjnego, pogłębienia wiedzy mariologicznej, ale także o wzmożenie aktywności na polu społecznym, zwłaszcza w zakresie niesienia pomocy najbardziej potrzebującym, ochrony środowiska naturalnego czy troski o dobra kultury religijnej i narodowej, np. odnowienie zabytkowych kapliczek, nagrobków, starodruków znajdujących się w posiadaniu parafii.

„Przez Jezusa do Maryi” – wiara żywa i mocna

Formuła ta może zaskakiwać, gdyż w pierwszym odczuciu zda się sugerować, jakoby pomniejszała ona rolę Chrystusa. Sformułowania tego użył papież Jan Paweł II w przemówieniu do uczestników Międzynarodowego Kongresu Mariologicznego w Rzymie w roku 2000. Zdanie to przypomina nam, że aby zrozumieć misję Matki Najświętszej, trzeba najpierw dobrze poznać Osobę Chrystusa jako jedynego Zbawiciela. W Piśmie Świętym właśnie w kontekście Zbawiciela poznajemy rolę Matki Bożej. W ten sposób wypowiadają się prociwta Starego Testamentu: Rdz 3, 15, Iz 7, 14, Mich 5, 2. Tak też mówią teksty Nowego Testamentu. Zawsze chodzi na pierwszym miejscu o Chrystusa. *Tajemnicę Chrystusa – pisze Jan Paweł II - Maryja w sposób dyskretny, ale bezpośredni i skuteczny uobecniała ludziom. I nadal nie przestaje jej uobecniać.*

Przez tajemnicę Chrystusa także Ona jest obecna wśród ludzi. Poprzez Syna rozcjaśnia się także tajemnica Matki (RM 19).

1. W naszej drodze wiary trzeba więc najpierw poznać tajemnicę Chrystusa jako Syna Bożego i Zbawiciela. Wysiłek poznawczy zawsze stanowił ważny element w chrześcijaństwie. Wzajemne relacje między wiarą a rozumem doskonale przedstawił Ojciec Święty Jan Paweł II w encyklice „Fides et ratio” (1998 r.). Trzeba zatem docenić rolę studiów teologicznych, katechezy w szkole i przy parafii, znaczenie książek, czasopism oraz innych mediów katolickich. (Mówią o tym inne dokumenty synodalne). Synod zaleca także rozszerzenie studium mariologii i formacji maryjnej dla alumnów Arcybiskupiego Seminarium Duchownego, ożywić ducha maryjnego wśród kapłanów, szczególnie poprzez rekolekcje i dni skupienia, organizować regularne konferencje dla kustoszów sanktuariów maryjnych.

2. Wiara Maryi – jak to zaznaczono w rozdziale II, „Nauczanie Kościoła” – była:

- odpowiedzią na dar Boży,
- wyjątkową więzią z Bogiem,
- nieustanną drogą, pielgrzymowaniem, czyli miała charakter dynamiczny,
- wzorem dla wszystkich wierzących (Matka Wszystkich Wierzących).

A zatem kult Maryi staje się najlepszą szkołą wiary. Niech tę szansę wykorzystają rodzice, duszpasterze, katecheci, wychowawcy, a także stowarzyszenia i wspólnoty katolickie. W szczególności zaleca się:

- ocenę najbliższego środowiska pod względem oczekiwań w dziedzinie wiary,
- odkrywanie znaków czasu,
- ukazywanie wiary jako niepowtarzalnej wartości w życiu człowieka,
- prowadzenie w duchu szacunku dialogu z wątpiącymi i niewierzącymi.

3. Osobista wiara każdego katolika niech będzie wzorem dla innych oraz znakiem obecności Boga w dzisiejszym świecie.

4. Zachowanie żywego kultu maryjnego we współczesnym Kościele staje się poniekąd wyzwaniem naszych czasów. Wskazuje na to wielokrotnie Ojciec Święty Jan Paweł II. Jest to jakby Jego duchowy testament, wyrażony m.in. w modlitwie do Matki nadziei zawartej na końcu Adhortacji apostołskiej „Ecclesia in Europa”: *...Maryjo, Matko nadziei, daj nam Jezusa! Spraw, abyśmy za Nim szli i kochali Go! On jest nadzieją Kościoła, Europy i ludzkości. On żyje z nami, pośród nas, w swoim Kościele!...*

Niech ta modlitwa towarzyszy także obradom 69. Synodu Archidiecezji Poznańskiej.

Wykaz dokumentów:

- KKK *Katechizm Kościoła Katolickiego*. Pallottinum, Poznań 1994.
- LG Sobór Watykański II, Konstytucja Dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium*, w: *Sobór Watykański II. Konstytucje, dekrety, deklaracje*. Poznań 1968.
- MC Paweł VI, Adhortacja apostolska *Marialis cultus*, Libreria Vaticana 1974.
- MTCK *Maryja w tajemnicy Chrystusa i Kościoła*, w: II Polski Synod Plenarny (1991-1999), Pallottinum, Poznań 2001.
- PAS *Archidiecezjalny Synod Poznański 1968. Statuty*. Poznań 1968.
- RM Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Mater*, Libreria Editrice Vaticana 1987.
- RVM Jan Paweł II, List apostolski *Rosarium Virginis Mariae*, Pallottinum 2003.
- SM Paweł VI, Adhortacja apostolska *Signum magnum*, Libreria Editrice Vaticana 1967.